

ORJİNAL ARAŞTIRMA ORIGINAL RESEARCH

DOI: 10.5336/healthsci.2025-108264

Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Son Sınıf Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı, Akademik Kariyer Farkındalığı ve İlişkili Faktörler: Kesitsel Bir Çalışma

Future Anxiety, Academic Career Awareness and Related Factors Among Physiotherapy and Rehabilitation Senior Students: A Cross-Sectional Study

Erhan SEÇER^a, Melda BAŞER SEÇER^a, Derya ÖZER KAYA^b

^aManisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü, Manisa, Türkiye

^bİzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, İzmir, Türkiye

ÖZET Amaç: Bu araştırmanın amacı fizyoterapi ve rehabilitasyon (FR) son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygılarını ve akademik kariyer farkındalıklarını belirlemek ve ilişkili olabilecek faktörler açısından incelemektir. **Gereç ve Yöntemler:** Kesitsel bir araştırma olarak planlanan bu çalışmaya 265 FR son sınıf öğrencisi [medyan yaş: 22,00 (21,00/23,00)] dâhil edildi. Öğrencilerin kişisel ve akademik özellikleri, gelecek kaygıları ve akademik kariyer farkındalıkları “Google Forms” uygulaması ile yapılandırılmış bir anket formu ile kaydedildi. Yapılandırılmış anket formu, çalışma ve çalışmanın amacı hakkında kısa bir bilgilendirme metninden, öğrencilerin kişisel ve akademik özelliklerine ilişkin sorulardan ve Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği ile Akademik Kariyer Farkındalık Ölçeği’nde yer alan sorulardan oluştu. **Bulgular:** Sosyoekonomik düzeyi düşük olan öğrencilerin gelecek korkuları, gelecekte umutsuzlukları ve gelecek kaygıları daha yüksekti (sırasıyla, $p=0,004$, $p=0,044$, $p=0,017$). Bölüm memnuniyet düzeyi daha düşük olan öğrencilerin ise gelecekte umutsuzlukları daha yüksekti ($p=0,019$). Öğrenciler orta düzeyde [66,00 (57,00/82,00)] akademik kariyer farkındalığına sahipti. Bölüm ve üniversite memnuniyet düzeyi yüksek olan ve lisans eğitimi boyunca akademik kariyer planlama ile ilgili ders/seminer/eğitim alan öğrencilerin akademik kariyer farkındalıkları daha yüksekti (sırasıyla, $p=0,013$, $p=0,003$, $p<0,001$). **Sonuç:** Bu araştırmanın sonuçları, öğrencilerin gelecek kaygılarının ve akademik kariyer farkındalıklarının kişisel ve akademik özelliklere göre değişkenlik gösterdiğine işaret etti. Öğrencilerin gelecek kaygılarını azaltmak ve akademik kariyer farkındalıklarını iyileştirmek için ders öğretim planlarına ilgili derslerin eklenmesinin, lisans eğitimi süresince kariyer odaklı bir eğitim modelinin benimsenmesinin ve bölüm/üniversite memnuniyet düzeylerini artırmayı amaçlayan adımlar atılmasının önemli olabileceği düşünülmektedir.

ABSTRACT Objective: The aim of this study was to determine the future anxiety and academic career awareness of physiotherapy and rehabilitation (PR) senior students and to examine them in terms of possible related factors. **Material and Methods:** Two hundred and sixty-five PR senior students [median age: 22.00 (21.00/23.00)] were included in this study, which was planned as a cross-sectional study. Students’ individual and academic characteristics, future anxiety, and academic awareness were recorded with a survey form structured using the “Google Forms” application. The structured survey form was composed of a short informational text about the study and its purpose, questions about the students’ individual and academic characteristics, and questions from the University Students’ Future Anxiety Scale and the Academic Career Awareness Scale. **Results:** Students with lower socioeconomic levels had higher future fear, hopelessness about the future, and future anxiety ($p=0.004$, $p=0.044$, $p=0.017$, respectively). Students with lower department satisfaction levels had higher hopelessness about the future ($p=0.019$). Students had a moderate level of academic career awareness [66.00 (57.00/82.00)]. Students with higher department and university satisfaction levels and who took courses/seminars/training related to academic career planning during their undergraduate education had higher academic career awareness (respectively, $p=0.013$, $p=0.003$, $p<0.001$). **Conclusion:** The results of this study indicated that students’ future anxiety and academic career awareness vary according to individual and academic characteristics. In order to reduce students’ future concerns and improve their academic career awareness, it is thought that it may be important to add relevant courses to the curriculum, adopt a career-focused education model during undergraduate education, and take steps aimed at increasing department/university satisfaction levels.

Anahtar Kelimeler: Eğitim; farkındalık; anksiyete; öğrenciler

Keywords: Education; awareness; anxiety; students

KAYNAK GÖSTERMEK İÇİN:

Seçer E, Başer Seçer M, Özer Kaya D. Fizyoterapi ve rehabilitasyon son sınıf öğrencilerinde gelecek kaygısı, akademik kariyer farkındalığı ve ilişkili faktörler: Kesitsel bir çalışma. Türkiye Klinikleri J Health Sci. 2025;10(3):685-94.

Correspondence: Erhan SEÇER

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü, Manisa, Türkiye

E-mail: erhnscr86@hotmail.com

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Health Sciences.

Received: 06 Jan 2025

Accepted: 03 Feb 2025

Available online: 08 Apr 2025

2536-4391 / Copyright © 2025 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Ülkemizde yer alan yükseköğretim kurumlarında, teknoloji ve bilgi çağının gerekliliklerini karşılayabilecek ve sorumluluklarını yüklenebilecek düzeyde teorik ve uygulamalı becerilerle donatılmış bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır.¹ Ayrıca, bu kurumlarda mesleki eğitim alan ve mezuniyet aşamasına yaklaşan üniversite öğrencilerinin hem gelecek hem de akademik kariyerleri ile ilgili planlamalar yapılmaktadır.^{1,2} Bu kapsamda, öğrencilerin gelecek ile ilgili muhtemel kaygılarını azaltmak ve akademik kariyer farkındalıklarını artırmak adına çalışmalar da yürütülmektedir.

Kaygı, belirsizliğin, tehlike beklentisinin ve/veya tehdit potansiyelinin temel olduğu, gelecek zamana yönelik bir tepki durumudur.³ Gelecek zaman ile ilgili olumsuz bakış açısının sonuçlarından biri olan gelecek kaygısı ise gelecekte meydana gelebilecek olumsuz değişikliklere ilişkin bireylerde oluşan belirsizlik ve korku durumu olarak tanımlanmaktadır.⁴ Gelecek kaygısını diğer kaygı türlerinden ayıran karakteristik özelliği ise daha uzak bir kişisel geleceğe gönderme yapmasıdır. Ayrıca, düşünceleri, duyguları ve davranışları etkileyebilen ve gelecekteki olaylara ilişkin korkuyu ve tehlikeli ya da olumsuz olarak algılanan değişikliklerin öngörüsünü artıran bilinçli bir kaygı biçimidir.⁵ Gelecek ile ilişkili olarak, kariyer farkındalığı bireylerin çeşitli kariyer alanlarının fırsatlarını ve gereksinimlerini anlama ve bu konularda bilinçli olma düzeyidir.⁶ Akademik kariyer farkındalığı ise 4 yıllık lisans eğitimlerini tamamlayan üniversite öğrencilerinin hem lisansüstü eğitim hem de bir meslek olarak akademisyenlik süreci hakkındaki farkındalık ve bilgi düzeyini ifade etmektedir.^{1,7} Öte yandan, üniversite öğrencilerinin hem gelecek kaygılarının hem de akademik kariyer farkındalıklarının kişisel ve/veya akademik özelliklerine göre değişkenlik gösterebileceği bildirilmektedir.^{7,8}

Dünyada fizyoterapistlik mesleğinin başlangıcı milattan önce 460 yılına dayanmakta iken 19. yüzyılın sonlarına doğru modern fizyoterapi terimi popülerlik kazanmış ve 1900'lü yılların başından itibaren hızla gelişim göstermiştir.⁹ Ülkemizde ise fizyoterapi ve rehabilitasyon (FR) eğitimi 1961 yılında Hacettepe Üniversitesi bünyesinde başlamış ve bu üniversite yaklaşık 25 yıl boyunca Türkiye'de FR eğitimi veren tek üniversite olarak kayıtlara geçmiştir.^{10,11}

Ancak, son yıllarda ülkemizde FR eğitimi veren ve fizyoterapist yetiştiren üniversite sayısında önemli bir artış yaşanmıştır. Bu kapsamda, 2024 yılı Yükseköğretim Program Atlası İstatistikleri'ne göre ülkemizde ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yer alan 104 fakülte (207 program) ve 6 yüksekokul (10 program) bünyesinde toplam 217 programda FR eğitimi verilmektedir.^{12,13} Ayrıca, Yükseköğretim Kontenjan, Tercih ve Yerleşme İstatistikleri'ne göre FR eğitim veren tüm programlar için 2023 yılında belirlenen kontenjan sayısı 7.188 (fakülteler için: 6.793; yüksekokullar için: 395) iken, bu programlara yerleşen öğrenci sayısı 7.001 (fakülteler için: 6.612; yüksekokullar için: 389)'dir.^{14,15} 2024 yılı Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu'na göre ise 2024 yılında FR eğitimi veren tüm programlar için belirlenen toplam kontenjan sayısı 7.186'dır.¹⁶ Bugün itibarıyla, 2024 yılında bu programlara yerleşen öğrenci sayısı ise Yükseköğretim Program Atlası tarafından henüz paylaşılmamıştır. Bu sayısal verilere dayanarak, ülkemizde FR lisans eğitiminden mezun olan öğrenci sayısının ciddi seviyelere ulaştığını söylemek mümkündür. Ancak, bu durum özellikle FR son sınıf öğrencilerinin gelecek ile ilgili kaygı düzeylerinde bir artış olabileceğini de düşündürmektedir. Dolayısıyla, FR son sınıf öğrencilerinin gelecek ile ilgili kaygı düzeylerinin belirlenmesi ve ilişkili olabilecek muhtemel faktörlerin ortaya konması, öğrencilerin gelecek ile ilgili kaygılarını iyileştirmek adına adımlar atılması açısından önemli olabilir.

Öte yandan, Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi'nde yer alan güncel veriler incelendiğinde, ülkemizde FR eğitimi alan lisans öğrenci sayısının 34.943, lisansüstü eğitimi alan öğrenci sayısının ise 3.034 (yüksek lisans: 2.054; doktora: 980) olduğu görülmüştür.¹⁷ Buna göre, FR lisans eğitimini tamamlayan öğrencilerin yaklaşık olarak %11'inin eğitimine lisansüstü düzeyde de devam ettiği belirlenmiştir. Bu kapsamda, ülkemizde FR eğitimi alan lisans öğrenci sayısının oldukça yüksek olduğu ve mezun olan öğrencilerin bir kısmının yaşam boyu öğrenmeyi amaç edinme yolunda kariyerlerine lisansüstü eğitimle devam ettikleri söylenebilir. Dolayısıyla, FR lisans öğrencilerinin akademik kariyer farkındalık düzeylerinin belirlenmesi, ilişkili olabilecek faktörlerin ortaya konması ve elde edilen sonuçlara yönelik öğ-

rencilere geri bildirimlerde bulunulması, lisans mezuniyetleri sonrası lisansüstü eğitime devam etme oranını olumlu yönde etkileyebilir. Bu durum, fizyoterapistlerin spesifik bir alanda uzman kimliği kazanmasıyla iş gücü piyasasında tercih edilebilirliklerini ve dolayısıyla hastalara uygulanan FR uygulamalarına özgü değerlendirme yöntemlerinin ve tedavi yaklaşımlarının kalitesini artırabilir.

Güncel literatürde, farklı alanlarda lisans eğitimi alan üniversite öğrencilerinin gelecek kaygılarını inceleyen birçok araştırmanın olduğu ve araştırmalardan elde edilen sonuçların farklılık içerdiği görüldü.¹⁸⁻²¹ Ayrıca, üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen araştırmalarda öğrencilerin büyük oranda kariyer farkındalıkları üzerine yoğunlaştığı sonucuna ulaşıldı.²²⁻²⁵ FR bölümünde öğrenim gören öğrenciler üzerinde gerçekleştirilen araştırmalarda ise sıklıkla öğrencilerin işsizlik ve mesleki kaygı düzeylerinin incelendiği ve öğrencilerin işsizlik ve mesleki kaygı düzeylerinin kişisel ve akademik özelliklere göre değişkenlik gösterdiği görüldü.²⁶⁻²⁹ Ancak, FR öğrencilerinin gelecek kaygıları ve akademik kariyer farkındalıkları üzerine yeterince yoğunlaşılmadığı sonucuna ulaşıldı.⁷ Bu doğrultuda, bu araştırmanın amacı FR son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygıları ve akademik kariyer farkındalıklarını belirlemek ve ilişkili olabilecek faktörler açısından incelemektir.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Kesitsel araştırma dizaynını içeren bu araştırma 2024 yılının Aralık ayında gerçekleştirildi. Araştırma öncesinde, daha önce gerçekleştirilen bir araştırmada kullanılan Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği'nin 2 farklı grup için toplam skorları kullanılarak ve etki büyüklüğü 0,401, tip 1 hata düzeyi 0,05, güç 0,90 alınarak yapılan güç analizine (G*Power, 3.1.9.7 version, Heinrich-Heine-Universität, Düsseldorf, Germany) göre araştırmaya en az 214 katılımcının dâhil edilmesi gerektiği sonucuna ulaşıldı.^{30,31}

Araştırmanın evrenini 9'u devlet ve 6'sı özel olmak üzere 15 farklı üniversitenin FR bölümlerinin son sınıflarında öğrenim gören öğrenciler, örneklemini ise araştırmacılar tarafından oluşturulan yapılandırılmış anket formuna erişim sağlayan, anket

formunu eksiksiz olarak dolduran ve geri dönüş sağlayan 265 FR öğrencisi [medyan yaş: 22,00 (21,00/23,00)] oluşturdu. Araştırmanın dâhil edilme kriterleri; araştırmaya katılmak için gönüllü olmak ve FR son sınıf öğrencisi olmak, dışlama kriteri ise; araştırma kapsamında gönderilen yapılandırılmış anket formunu eksik bir şekilde doldurmak şeklinde belirlendi. Anket formu üzerinden araştırmaya katılan öğrencilerden onam alındı. Araştırma için gerekli olan etik kurul onayı, Manisa Celal Bayar Sağlık Bilimleri Etik Kurulundan alındı (tarihi: 27 Kasım 2024, no: 2758). Ayrıca, araştırma süresince her araştırmacı Helsinki Deklarasyonu prensiplerine uygun olarak hareket etti.

Google Forms (Google, Mountain View, Kaliforniya, ABD) uygulaması ile yapılandırılan anket formu öğrencilere internet üzerinden bağlantı linki kullanılarak mesaj yolu ile (WhatsApp, Mountain View, Kaliforniya, ABD) iletildi. Toplamda 4 bölümden oluşan yapılandırılmış anket formunun ilk bölümünü araştırma hakkında genel bir bilgilendirme metni ve gönüllü olur formu, 2. bölümünü öğrencilerin kişisel ve akademik özelliklerini (yaş, cinsiyet, genel ağırlıklı not ortalaması, sosyoekonomik düzey, annenin/baba eğitim düzeyi, bölüm/üniversite memnuniyet düzeyi vb.) sorgulayan sorular, 3. bölümünü Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği'nde yer alan sorular, son bölümünü ise Akademik Kariyer Farkındalık Ölçeği'nde yer alan sorular oluşturdu. Öğrencilerin yapılandırılmış anket formunda yer alan sorulara verdikleri cevaplar doğrultusunda, gelecek kaygıları ve akademik kariyer farkındalıkları belirlendi ve ilişkili olabilecek kişisel ve akademik özellikler açısından incelendi.

Öğrencilerin gelecek kaygısı, Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği ile değerlendirildi. Geylani ve ark. tarafından geliştirilen ölçek "Gelecek Korkusu" ve "Gelecekte Umutsuzluk" olmak üzere 2 alt boyuttan oluşmaktadır.² Ölçekte yer alan maddelere öğrenciler "Hiçbir zaman (1)", "Nadiren (2)", "Bazen (3)", "Sıklıkla (4)" ya da "Her zaman (5)" şeklinde cevaplar verebilmektedir. Ölçekte kesme değeri bulunmamakta olup, ölçekten elde edilen puan arttıkça gelecek kaygısı da artmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 19, en yüksek puan ise 95'tir.²

Öğrencilerin akademik kariyer farkındalıkları, Akademik Kariyer Farkındalık Ölçeği ile değerlendirildi. Dağyar ve ark. tarafından geliştirilen Akademik Kariyer Farkındalık Ölçeği 4 alt boyut ve toplam 31 maddeden oluşmaktadır.¹ Ölçekte yer alan maddelere öğrenciler “Hiç bilgim yok (1)”, “Duydum ama detaylarını bilmiyorum (2)”, “Hakkında bir şeyler biliyorum ancak sadece genel bilgiler olarak açıklayabilirim (3)” ve “Biliyorum, detaylarıyla açıklayabilirim (4)” şeklinde cevaplar verebilmektedir. Ölçekten alınan puanın 0-31 arasında olması “farkındalığın olmadığını ya da çok düşük düzeyde farkındalığı”; 32-62 puan arasında olması “düşük düzeyde farkındalığı”; 63-93 arasında olması “orta düzeyde farkındalığı”; 94-124 arasında olması ise “yüksek düzeyde farkındalığı” ifade etmektedir.¹ Bu çalışmada, ölçekten elde edilen toplam puan kullanıldı.⁷

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin istatistiksel analizi, IBM SPSS Statistics Standard Concurrent User V 25.0 (IBM Corp., Armonk, New York, USA) paket programı kullanılarak yapıldı. Değişkenlere ait verilerin normalliği Shapiro Wilk Testi ile belirlendi. Kategorik değişkenler sayı (n) ve yüzde (%) ile sayısal değişkenler ise medyan ve çeyrekler arası aralık ile verildi. Sayısal değişkenler açısından 2 bağımsız grup karşılaştırmaları için Mann-Whitney U testi; 2’den fazla bağımsız grup karşılaştırmaları için Kruskal Wallis testi (Bonferroni düzeltmesi ile) kullanıldı. Anlamlılık düzeyi ise $p < 0,050$ olarak kabul edildi.

BULGULAR

Araştırmaya dâhil edilen öğrencilerin kişisel ve akademik özellikleri Tablo 1’de verildi.

Öğrencilerin Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği ve Akademik Kariyer Farkındalık Ölçeği alt boyut ve toplam puanları Tablo 2’de verildi. Öğrencilerin Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği “Gelecek korkusu” ve “Gelecekte umutsuzluk” alt boyutları ile ölçek toplam puanları sırasıyla 36,00 (29,00/41,00), 16,00 (13,00/19,00) ve 52,00 (46,00/57,00) idi. Akademik Kariyer Farkındalık Ölçeği “Öğretim elemanı olma ve çalışma koşullarına ilişkin farkındalık”, “Lisansüstü eğitimin

TABLO 1: Öğrencilerin kişisel ve akademik özellikleri

Kişisel ve akademik özellikler	Medyan (IQR)
Yaş, yıl	22,00 (21,00/23,00)
n (%)	
Yaş	
22 yaş altı	67 (25,30)
22 yaş	122 (46,00)
22 yaş üstü	76 (28,70)
Cinsiyet	
Kadın	205 (77,40)
Erkek	60 (22,60)
GANO	
2,50 ve altı	72 (27,20)
2,50-2,99 arası	105 (39,60)
3,00 ve üstü	88 (33,20)
Algılanan sosyoekonomik düzey	
Düşük	35 (13,20)
Orta	214 (80,80)
Yüksek	16 (6,00)
Anne eğitim durumu	
İlkokul/ortaokul/lise	219 (82,60)
Ön lisans/lisans/yüksek lisans/doktora	46 (17,40)
Baba eğitim durumu	
İlkokul/ortaokul/lise	199 (75,10)
Ön lisans/lisans/yüksek lisans/doktora	66 (24,90)
Bölüm memnuniyet düzeyi	
Düşük	28 (10,60)
Orta	181 (68,30)
Yüksek	56 (21,10)
Üniversite memnuniyet düzeyi	
Düşük	47 (17,70)
Orta	179 (67,50)
Yüksek	39 (14,80)
Öğrenim görülen üniversite türü	
Devlet	208 (78,50)
Özel/vakıf	57 (21,50)
Gelecek kaygısı ile ilgili herhangi bir ders/seminer/eğitim alma durumu	
Evet	29 (10,90)
Hayır	236 (89,10)
Akademik kariyer planlama ile ilgili ders/seminer/eğitim alma durumu	
Evet	85 (32,10)
Hayır	180 (67,90)
Ailede lisansüstü eğitimi almış olan/almakta olan birey durumu	
Var	54 (20,40)
Yok	211 (79,60)

IQR: Çeyrekler arası aralık; GANO: Genel ağırlıklı not ortalaması

tanımı ve amacına ilişkin farkındalık”, “Lisansüstü eğitimden mezun olma koşullarına ilişkin farkındalık” ve “Lisansüstü eğitime başvuru koşullarına ilişkin farkındalık” alt boyutları ile ölçek toplam

TABLO 2: Öğrencilerin Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği ve Akademik Kariyer Farkındalık Ölçeği alt boyut ve toplam puanları

	Medyan (IQR)
Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği	
"Gelecek korkusu" alt boyut puanı	36,00 (29,00/41,00)
"Gelecekte umutsuzluk" alt boyut puanı	16,00 (13,00/19,00)
Toplam puanı	52,00 (46,00/57,00)
Akademik Kariyer Farkındalık Ölçeği	
"Öğretim elemanı olma ve çalışma koşullarına ilişkin farkındalık" alt boyut puanı	26,00 (22,00/32,00)
"Lisansüstü eğitimin tanımı ve amacına ilişkin farkındalık" alt boyut puanı	18,00 (15,00/21,00)
"Lisansüstü eğitimden mezun olma koşullarına ilişkin farkındalık" alt boyut puanı	14,00 (10,00/17,00)
"Lisansüstü eğitime başvuru koşullarına ilişkin farkındalık" alt boyut puanı	8,00 (6,50/12,00)
Toplam puanı	66,00 (57,00/82,00)

IQR: Çeyrekler arası aralık

puanları sırasıyla 26,00 (22,00/32,00), 18,00 (15,00/21,00), 14,00 (10,00/17,00), 8,00 (6,50/12,00) ve 66,00 (57,00/82,00) idi. Öğrencilerin Akademik Kariyer Farkındalık Ölçeği toplam puanları akademik kariyer farkındalık düzeylerinin orta seviyede olduğunu gösterdi.

Öğrencilerin kişisel ve akademik özelliklerine göre Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği toplam puanlarının karşılaştırılması **Tablo 3**'te verildi. Buna göre, sosyoekonomik düzeyi düşük olan öğrencilerin gelecek korkusu, gelecekte umutsuzluk ve gelecek kaygısı daha yüksekti (sırasıyla, $p=0,004$, $p=0,044$, $p=0,017$). Bölüm memnuniyet düzeyi daha düşük olan öğrencilerin ise gelecekte umutsuzluk düzeyleri daha yüksekti ($p=0,019$). Öğrencilerin diğer kişisel ve akademik özelliklerine göre gelecek korkusu, gelecekte umutsuzluk ve gelecek kaygısı düzeyleri benzerdi ($p>0,050$).

Öğrencilerin kişisel ve akademik özelliklerine göre Akademik Kariyer Farkındalık Ölçeği toplam puanlarının karşılaştırılması **Tablo 4**'te verildi. Buna göre, bölüm ve üniversite memnuniyet düzeyi yüksek olan ve lisans eğitimi boyunca akademik kariyer planlama ile ilgili ders/seminer/eğitim alan öğrencilerin akademik kariyer farkındalık düzeyleri daha yüksekti (sırasıyla, $p=0,013$, $p=0,003$, $p<0,001$). Öğrencilerin diğer kişisel ve akademik özelliklerine göre akademik kariyer farkındalık düzeyleri benzerdi ($p>0,050$).

TARTIŞMA

Bu araştırma FR son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygılarını ve akademik kariyer farkındalıklarını belirlemek ve ilişkili olabilecek faktörler açısından incelemek amacıyla gerçekleştirildi. Araştırmanın sonucunda, öğrencilerin gelecek kaygısı, gelecek korkusu ve gelecekte umutsuzluk düzeylerinin bazı kişisel ve akademik özelliklere göre değişkenlik gösterdiği sonucuna ulaşıldı. Ayrıca, öğrencilerin orta düzeyde akademik kariyer farkındalığına sahip oldukları ve bazı akademik özelliklerine göre akademik kariyer farkındalık düzeylerinin farklılaştığı görüldü.

Güncel literatüre bakıldığında, FR öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen araştırmalarda öğrencilerin genellikle işsizlik ve mesleki kaygı düzeyleri üzerine yoğunlaştığı görüldü.²⁶⁻²⁹ Bu kapsamda, Telci ve ark. FR eğitimi alan son sınıf öğrencilerinin işsizlik kaygılarını inceledikleri bir araştırmada devlet üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin, yüksek akademik başarı düzeyine sahip olan öğrencilerin ve erkek öğrencilerin işsizlik kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır.²⁶ Ayrıca, fizyoterapistlere yönelik istihdam olanaklarının artırılmasına yönelik müdahalelerin önemine vurgu yapmışlardır.²⁶ Birinci ve son sınıfta öğrenim gören öğrencilerin dâhil edildiği bir başka araştırmada Özdiñç ve ark. FR eğitimi alan lisans öğrencilerinin mesleki kaygı düzeylerini incelemişlerdir.²⁷ Araştır-

TABLO 3: Öğrencilerin kişisel ve akademik özelliklerine göre Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği altı boyut ve toplam puanlarının karşılaştırılması

Kişisel ve akademik özellikler	Gelecek korkusu altı boyut puanı		Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği		Ölçek toplam puanı	
	Medyan (IQR)	p ^{a,b} değeri	Medyan (IQR)	p ^{a,b} değeri	Medyan (IQR)	p ^{a,b} değeri
Yaş						
22 yaş altı	34,00 (29,00/41,00)		16,00 (13,00/19,00)		51,00 (45,75/56,00)	
22 yaş	36,00 (28,00/41,25)	p ^a =0,576	16,50 (13,00/18,00)	p ^a =0,739	52,00 (46,00/56,25)	p ^a =0,272
22 yaş üstü	37,00 (30,25/41,75)		16,00 (13,00/19,25)		53,00 (48,00/58,25)	
Cinsiyet						
Kadın	37,00 (28,00/41,75)		16,00 (13,00/18,00)		52,00 (46,00/57,00)	
Erkek	35,00 (29,00/41,00)	p ^a =0,628	17,00 (14,00/19,00)	p ^a =0,902	52,00 (46,00/57,00)	p ^a =0,639
GANÖ						
2,50 ve altı	37,00 (30,25/42,00)		17,00 (13,25/18,00)		52,00 (48,00/57,00)	
2,50-2,99 arası	35,00 (29,00/41,00)	p ^a =0,788	17,00 (14,00/19,00)	p ^a =0,180	52,50 (46,00/57,00)	p ^a =0,856
3,00 ve üstü	36,00 (29,00/42,00)		16,00 (12,00/18,00)		52,00 (46,00/56,75)	
Algılanan sosyoekonomik düzey						
Düşük	42,00 (33,00/52,50) [§]		17,00 (14,00/20,00) [§]		57,00 (47,50/66,75) [§]	
Orta	36,00 (30,00/41,00)	p ^a =0,004*	15,00 (12,00/18,00)	p ^a =0,044*	52,00 (47,00/57,00)	p ^a =0,017*
Yüksek	33,00 (26,00/38,00)		14,50 (8,00/18,00)		49,00 (44,00/54,00)	
Anne eğitim durumu						
İlkokul/ortaokul/lise	35,00 (29,00/41,00)		16,00 (13,00/19,00)		52,00 (46,00/57,00)	
Ön lisans/lisans/yüksek lisans/doktora	37,50 (30,50/42,25)	p ^a =0,289	16,00 (13,00/18,25)	p ^a =0,582	53,50 (46,00/57,25)	p ^a =0,294
Baba eğitim durumu						
İlkokul/ortaokul/lise	35,00 (29,00/40,00)		16,00 (13,50/19,00)		52,00 (46,00/57,00)	
Ön lisans/lisans/yüksek lisans/doktora	38,00 (28,75/44,00)	p ^a =0,179	16,00 (12,50/18,00)	p ^a =0,159	54,00 (46,00/57,50)	p ^a =0,305
Bölüm memnuniyet düzeyi						
Düşük	36,00 (28,25/41,25)		18,50 (16,00/21,00) [§]		54,50 (46,50/57,00)	
Orta	36,00 (29,00/41,00)	pa=0,958	16,00 (14,00/19,00)	pa=0,019*	52,00 (47,00/57,00)	pa=0,361
Yüksek	36,50 (30,00/42,50)		15,00 (12,00/17,00)		51,00 (45,00/57,00)	
Üniversite memnuniyet düzeyi						
Düşük	34,00 (27,00/39,00)		16,00 (14,00/20,00)		52,00 (46,00/57,00)	
Orta	36,00 (30,00/42,00)	p ^a =0,417	16,00 (13,00/19,00)	p ^a =0,312	52,00 (47,00/57,00)	p ^a =0,676
Yüksek	35,50 (29,00/43,00)		14,00 (11,00/17,75)		50,00 (44,00/56,75)	
Öğrenim görülen üniversite türü						
Devlet	35,00 (29,00/41,75)		16,00 (13,00/18,00)		52,00 (46,00/57,00)	
Özel/vakıf	38,00 (29,50/41,00)	p ^a =0,646	17,00 (14,00/19,50)	p ^a =0,204	52,00 (47,00/57,00)	p ^a =0,543
Gelecek kaygısı ile ilgili herhangi bir ders/seminer/egitim alma durumu						
Evet	36,00 (31,50/42,00)		15,00 (12,00/17,75)		52,00 (46,50/57,75)	
Hayır	35,00 (29,00/41,00)	p ^a =0,274	17,00 (13,00/19,00)	p ^a =0,062	52,00 (46,00/57,00)	p ^a =0,707

*p<0,05; §Kruskal-Wallis testi; §Mann-Whitney U testi; §Diğer gruplara göre farklılık gösteren grup; IQR: Çeyrekler arası aralık; GANO: Genel ağırlıklı not ortalaması

TABLO 4: Öğrencilerin kişisel ve akademik özelliklerine göre Akademik Kariyer Farkındalık Ölçeği toplam puanlarının karşılaştırılması

Kişisel ve akademik özellikler	Medyan (IQR)	p ^{a,b} değeri
Yaş		
22 yaş altı	66,50 (60,50/79,00)	p ^a =0,876
22 yaş	66,00 (53,00/84,25)	
22 yaş üstü	66,00 (56,00/81,00)	
Cinsiyet		
Kadın	66,00 (53,75/82,00)	p ^b =0,868
Erkek	66,00 (59,00/78,00)	
GANÖ		
2,50 ve altı	64,50 (57,00/80,25)	p ^a =0,499
2,50-2,99 arası	66,00 (53,75/81,25)	
3,00 ve üstü	69,00 (57,00/83,00)	
Algılanan sosyoekonomik düzey		
Düşük	64,00 (55,00/78,00)	p ^a =0,664
Orta	66,00 (57,00/82,00)	
Yüksek	68,50 (53,00/87,25)	
Anne eğitim durumu		
İlkokul/ortaokul/lise	66,00 (57,00/82,00)	p ^b =0,380
Ön lisans/lisans/yüksek lisans/doktora	66,00 (51,50/81,50)	
Baba eğitim durumu		
İlkokul/ortaokul/lise	65,50 (57,00/82,00)	p ^b =0,904
Ön lisans/lisans/yüksek lisans/doktora	70,00 (56,50/81,50)	
Bölüm memnuniyet düzeyi		
Düşük	59,50 (47,50/68,00)	p ^a =0,013*
Orta	66,00 (57,00/80,00)	
Yüksek	72,00 (61,00/86,00) [†]	
Üniversite memnuniyet düzeyi		
Düşük	62,00 (52,00/82,00)	p ^a =0,003*
Orta	66,00 (53,75/79,00)	
Yüksek	80,00 (62,00/90,00) [†]	
Öğrenim görülen üniversite türü		
Devlet	66,00 (57,00/81,00)	p ^b =0,534
Özel/vakıf	66,00 (54,50/85,00)	
Akademik kariyer planlama ile ilgili herhangi bir ders/seminer/eğitim alma durumu		
Evet	72,00 (62,00/86,00) [†]	p ^b <0,001*
Hayır	64,00 (52,00/78,00)	
Ailede lisansüstü eğitimi almış olan/almakta olan birisinin varlığı		
Evet	72,00 (58,00/87,00)	p ^b =0,061
Hayır	65,00 (56,00/79,75)	

*p<0,05; *Kruskal-Wallis testi; †Mann-Whitney U testi; ‡Diğer gruplara göre farklılık gösteren grup; IQR: Çeyrekler arası aralık; GANO: Genel ağırlıklı not ortalaması

malarının sonucunda ise son sınıf öğrencilerinin gelecek ve iş bulma kaygısının daha yüksek olduğunu ve öğrencilerin gelecek ve iş bulma kaygısının azaltılması adına kariyer günleri gibi faaliyetlerin artırılmasının önemli olabileceğini bildirmişlerdir.²⁷ Secer ve ark. ise FR bölümü öğrencilerinin mesleki farkın-

dalık ve kaygı düzeylerini sosyodemografik ve akademik özelliklere göre inceledikleri bir araştırmada, FR öğrencilerinin mesleki kaygı düzeylerinin sosyodemografik özelliklere göre farklılık gösterdiği, 1. sınıf öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyinin daha düşük olduğu ve lisans eğitimi boyunca giderek arttığı sonucuna ulaşmışlardır.²⁸ Ayrıca, kadın öğrencilerin, koruyucu bir anlayışı benimseyen aileye sahip olan ve kişilerarası ilişkilerde güçlük yaşayan öğrencilerin mesleki kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğunu bildirmişlerdir.²⁸ Bu kapsamda, öğrencilerin mesleki kaygı düzeylerini iyileştirmek adına FR bölüm müfredatlarının içeriğinin zenginleştirilmesinin önemli olabileceğini vurgulamışlardır.²⁸ Son olarak, Horata ve ark. FR öğrencilerinin mesleğe ve eğitime yönelik tutumlarının umutsuzluk düzeyi ve mesleki kaygıya etkisini inceledikleri bir araştırmada öğrencilerin düşük düzeyde umutsuzluk yaşadıklarını, orta düzeyde mesleki kaygıya sahip olduklarını ve mesleğe ve eğitime yönelik tutumlarının mesleki kaygı ve umutsuzluk düzeylerini etkilediğini bildirmişlerdir.²⁹ Yapılan araştırmalara genel olarak bakıldığında, araştırmalara dâhil edilen öğrencilerin akademik seviyelerinin (sınıf düzeyi) farklılık gösterdiği (sadece son sınıf öğrencileri, 1 ve 4. sınıf öğrencileri, tüm lisans öğrencileri vb.) ve öğrencilerin işsizlik ve mesleki kaygı düzeylerinin çeşitli kişisel ve akademik özelliklerine (sınıf düzeyi, mesleğe ve eğitime yönelik tutumları, cinsiyet, akademik başarı düzeyi, kişilerarası ilişkilerde güçlük yaşama durumu, aile yapısı, üniversite türü vb.) göre incelendiği görüldü. Araştırmalardan elde edilen sonuçlar ise öğrencilerin işsizlik ve mesleki kaygı düzeylerinin kişisel ve akademik özelliklere göre büyük oranda değişkenlik gösterdiğine işaret etmektedir. Elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda ise öğrencilerin işsizlik ve/veya mesleki kaygı düzeylerini azaltmak adına FR bölüm müfredatlarının içeriğinin zenginleştirilmesinin, kariyer günleri vb. faaliyetlerin artırılmasının ve istihdam olanaklarının artırılmasına yönelik müdahalelerin önemine vurgu yapıldığı sonucuna ulaşıldı.

Araştırmamızda, FR 1. sınıf öğrencilerinin üniversite yaşamına adaptasyon süreci içerisinde olduğu, 2 ve 3. sınıf öğrencilerinin yoğun ders programından dolayı daha çok akademik öğrenme ve başarıya odaklandığı, son sınıf öğrencilerinin ise lisans mezuniyeti

yaklaşırken mesleki açıdan ve geleceğe yönelik yol haritası belirleme aşamasında olacağı düşüncesi ile bu araştırmaya sadece son sınıf öğrencileri dâhil edildi. Araştırmanın sonucunda ise sosyoekonomik düzeyi düşük olan öğrencilerin gelecek korkusu, gelecekte umutsuzluk ve gelecek kaygısının daha yüksek olduğu, bölüm memnuniyet düzeyi daha düşük olan öğrencilerin ise gelecekte umutsuzluk düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşıldı. Araştırmadan elde edilen bu sonuçlar, sosyoekonomik düzeyin ve bölüm memnuniyet düzeyinin öğrencilerin geleceğe yönelik korku, umutsuzluk ve kaygı düzeyleri açısından önemli bir belirleyici olabileceğini göstermektedir. Ayrıca, bu sonuçlar, geçmiş araştırmalarda vurgu yapılan konuların önemini de ortaya koymaktadır.²⁶⁻²⁸ Sosyoekonomik düzeyi düşük olan öğrencilerin geleceğe yönelik yaşadıkları maddi kaygının; gelecek korkularının, gelecekte umutsuzluklarının ve gelecek kaygılarının daha fazla olmasının altında yatan önemli bir faktör olabileceği düşünülmektedir. Buna ek olarak, son yıllarda FR eğitimi veren okulların sayısında ciddi bir artışın yaşanması ve buna karşılık fizyoterapistlerin istihdam olanaklarının halen sınırlı düzeyde olması, sosyoekonomik düzeyi düşük olan öğrencilerin gelecek kaygısının yüksek olmasının önemli bir nedeni olabilir. Bu kapsamda, istihdam olanaklarının artırılmasına yönelik müdahaleler ve sonucunda ortaya çıkacak fizyoterapistlik mesleğine yönelik olumlu gelişmeler, sosyoekonomik düzeyi düşük olan öğrencilerin gelecek kaygılarını azaltmaya yardımcı olabilir. Ayrıca, ders öğretim planlarının mesleki açıdan geleceği planlama ile ilgili dersler ile zenginleştirilmesi ve lisans eğitimi süresince mesleğe yönelik sosyal ve akademik etkinliklerin gerçekleştirilmesi ile öğrencilerin bölüm memnuniyet düzeylerinin artırılmasının öğrencilerin gelecek kaygılarının azaltılması adına önemli olabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırmada FR öğrencilerinin gelecek kaygılarının yanı sıra akademik kariyer farkındalık düzeylerine de odaklanıldı. Güncel literatüre bakıldığında ise FR öğrencilerinin akademik kariyer farkındalık düzeyleri üzerine yeterince yoğunlaşmadığı sonucuna ulaşıldı.⁷ Bu kapsamda, Çelik ve ark. FR son sınıf öğrencilerinin orta düzeyde akademik kariyer farkındalığına sahip olduklarını, öğrencilerin akade-

mik kariyer farkındalık düzeylerini etkileyen faktörlerin ise akademik kariyer hakkında bilgilendirilme durumu, ailede/yakın çevrede lisansüstü eğitim görme durumu (rol model), bölüm memnuniyeti ve Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavına girme durumunun olduğunu bildirmişlerdir.⁷ Benzer şekilde, bu araştırmanın sonucunda da öğrencilerin akademik kariyer farkındalık düzeylerinin orta seviyede olduğu görüldü. İki farklı araştırmadan elde edilen bu benzer sonuç, özellikle yaşam boyu öğrenmeyi amaç edinme yolunda kariyerlerine lisansüstü eğitimle devam edecek öğrencilerin lisans eğitimi sürecinde akademik kariyer farkındalık düzeylerinin artırılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, bölüm ve üniversite memnuniyet düzeyi yüksek olan ve lisans eğitimi boyunca akademik kariyer planlama ile ilgili ders/seminer/eğitim alan öğrencilerin akademik kariyer farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşıldı. Araştırmadan elde edilen bu sonuçlar da Çelik ve ark.nın araştırmalarından elde ettikleri sonuçlar ile büyük oranda benzerlik göstermektedir. Ayrıca, araştırmalardan elde edilen bu benzer sonuçlar kariyer odaklı eğitimin önemine vurgu yapan araştırmaların sonuçlarını destekler niteliktedir.^{32,33} Bu doğrultuda, FR lisans eğitiminin akademik kariyer odaklı dersler, seminerler, mezun-öğrenci buluşmaları vb. uygulamalar ve etkinlikler ile zenginleştirilmesinin öğrencilerin akademik kariyer farkındalık düzeylerini artıracak ve akademik kariyer beklentilerine, kararlarına ve planlamalarına yön vereceği düşünülmektedir.

Bu araştırmanın bazı limitasyonları bulunmaktadır. İlk olarak, bu araştırmada yapılandırılmış anket formu öğrencilere internet üzerinden bağlantı linki kullanılarak mesaj yolu ile iletildi. Bu durum, öğrencilerin anket formunda yer alan soruları cevapladıkları sırada anketin içeriği ile ilgili (tam olarak anlaşılamayan kelime, cümle vb.) araştırmacılara yönelmek istedikleri muhtemel soruları engellemiş olabilir. İkinci olarak, kişisel ve akademik özelliklere göre oluşturulan bazı gruplarda öğrenci sayılarının eşit ya da benzer olmaması araştırmadan elde edilen sonuçları etkilemiş olabilir. Üçüncü olarak, bu araştırmada öğrencilerin gelecek kaygı ve akademik kariyer farkındalık düzeylerinin değerlendirilmesinde hasta tarafından bildirilen sonuç ölçütleri (ölçek,

anket vb.) kullanıldı. Dolayısıyla, bu araştırmadan elde edilen sonuçlar hastaların ölçeklerde yer alan sorulara verdikleri cevapların doğruluğu ile sınırlıdır. Dördüncü olarak, bu araştırmada öğrencilerin psikolojik durumları ilgili ek ölçekler ya da anketler ile değerlendirilmedi. Öğrencilerin psikolojik durumları arasındaki muhtemel benzerlikler ya da farklılıklar gelecek kaygısı ile ilgili elde edilen sonuçları etkilemiş olabilir. Son olarak, “ailede lisansüstü eğitimi almış olan/almakta olan birey durumu” ve “GANO” ile ilgili sorular, öğrencilerin bu soruları cevapladıkları sırada hatırlama yanlışlığına neden olmuş olabilir. İleriki araştırmalarda bu detayların göz önünde bulundurulması gerektiği düşünülmektedir.

SONUÇ

Bu araştırmanın sonucunda, sosyoekonomik düzeyi düşük olan öğrencilerin gelecek korkusu, gelecekte umutsuzluk ve gelecek kaygısının daha yüksek olduğu, bölüm memnuniyet düzeyi daha düşük olan öğrencilerin ise gelecekte umutsuzluk düzeylerinin daha yüksek olduğu görüldü. Ayrıca, öğrencilerin orta düzeyde akademik kariyer farkındalığına sahip oldukları ve bölüm ve üniversite memnuniyet düzeyi yüksek olan ve lisans eğitimi boyunca akademik kariyer planlama ile ilgili ders/seminer/eğitim alan öğrencilerin akademik kariyer farkındalıklarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşıldı. Öğrencilerin gelecek kaygılarını azaltmak ve akademik kariyer farkın-

dalıklarını iyileştirmek için ders öğretim planlarına gelecek ve akademik kariyer planlama ile ilgili derslerin eklenmesinin, lisans eğitimi süresince kariyer odaklı bir eğitim modelinin benimsenmesinin ve bölüm/üniversite memnuniyet düzeylerini artırmayı amaçlayan adımlar atılmasının önemli olabileceği düşünülmektedir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: Erhan Seçer, Melda Başer Seçer, Derya Özer Kaya; **Tasarım:** Erhan Seçer, Melda Başer Seçer; **Denetleme/Danışmanlık:** Derya Özer Kaya; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Erhan Seçer, Melda Başer Seçer, Derya Özer Kaya; **Analiz ve/veya Yorum:** Derya Özer Kaya; **Kaynak Taraması:** Erhan Seçer, Melda Başer Seçer; **Makalenin Yazımı:** Erhan Seçer, Melda Başer Seçer; **Eleştirel İnceleme:** Derya Özer Kaya.

KAYNAKLAR

- Dağyar M, Kasalak G, Uğurlu N. Yükseköğretimde akademik kariyer farkındalığı: Bir ölçek geliştirme çalışması [Academic career awareness in higher education: a scale development study]. J National Educ. 2021;50(230):557-80. [Link]
- Geylani M, Yıldız ÇÇ. “Üniversite öğrencilerinde gelecek kaygısı ölçeği”nin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışması [Development of “future anxiety scale in university students”: validity and reliability]. İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi. 2022;10(1):284-300. [Crossref]
- Heeren A. On the distinction between fear and anxiety in a (post)pandemic world: a commentary on. Clin Neuropsychiatry. 2020;17(3):189-91. [Crossref] [PubMed] [PMC]
- Zaleski Z. Future anxiety: Concept, measurement, and preliminary research. Pers Individ Dif. 1996;21(2):165-74. [Crossref]
- Torrado M, Blanca MJ, García-Castro FJ. Future anxiety in young Spanish adults: psychometric properties of the dark future scale. An Psicol. 2024;40(1):31-7. [Crossref]
- Hartung PJ, Porfeli EJ, Vondracek FW. Child vocational development: A review and reconsideration. J Vocat Behav. 2005;66(3):385-419. [Crossref]
- Çelik Hİ, Öztürk D, Sarı M, Bek N. Son sınıf fizyoterapi ve rehabilitasyon öğrencilerinde akademik kariyer farkındalığını etkileyen faktörler: Ankara örneği [Factors affecting academic career awareness in senior physiotherapy and rehabilitation students: the case of Ankara]. Karya J Health Sci. 2022;3(3):307-11. [Link]
- Aydın A, Tiryaki S. Üniversite öğrencilerinin kaygı düzeylerini etkileyen faktörleri belirlemeye yönelik bir çalışma (KTÜ örneği) [A study on the determination of the factors affecting the anxiety level of university students (KTU sample)]. Kastamonu Univ. Orman Fakültesi Dergisi. 2017;17(4):715-22. [Crossref]
- Candiri B, Talu B. Fizyoterapi ve rehabilitasyon bölüm profilinin yıllara göre incelenmesi [Analysis of physiotherapy and rehabilitation department profile by years]. International J Social Humanit Sci Res. 2023;10(91):96-101. [Crossref]

10. Erden A, Cavlak U, Turhan K. Türkiye'de fizyoterapi eğitimi memnuniyet düzeyi [Level of satisfaction with physiotherapy education in Turkey]. *Turk J Physiother Rehabil.* 2017;28(2):73-85. [\[Link\]](#)
11. Can F. Fizyoterapi ve rehabilitasyonun mesleki gelişim tarihçesi [Professional development history of physical therapy and rehabilitation]. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi.* 2016;1(3):1-6. [\[Link\]](#)
12. Yükseköğretim Program Atlası [İnternet]. Fizyoterapi ve Rehabilitasyon (Fakülte) Programı Bulunan Tüm Üniversiteler. Yükseköğretim Program Atlası © Yükseköğretim Kurulu Bilgi İşlem Daire Başkanlığı [Erişim tarihi: 22.12.2024] Erişim linki: [\[Link\]](#)
13. Yükseköğretim Program Atlası [İnternet]. Fizyoterapi ve Rehabilitasyon (Yükseköğretim) Programı Bulunan Tüm Üniversiteler. Yükseköğretim Program Atlası © Yükseköğretim Kurulu Bilgi İşlem Daire Başkanlığı [Erişim tarihi: 22.12.2024] Erişim linki: [\[Link\]](#)
14. Yükseköğretim Program Atlası [İnternet]. Program: Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon (Fakülte) Yükseköğretim Kontenjan, Tercih ve Yerleşme İstatistikleri (2024 YKS). Yükseköğretim Program Atlası © Yükseköğretim Kurulu Bilgi İşlem Daire Başkanlığı [Erişim tarihi: 22.12.2024] Erişim linki: [\[Link\]](#)
15. Yükseköğretim Program Atlası [İnternet]. Program: Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon (Yükseköğretim) Yükseköğretim Kontenjan, Tercih ve Yerleşme İstatistikleri (2024 YKS). Yükseköğretim Program Atlası © Yükseköğretim Kurulu Bilgi İşlem Daire Başkanlığı [Erişim tarihi: 22.12.2024] Erişim linki: [\[Link\]](#)
16. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi [İnternet]. 2024-Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu [Erişim tarihi: 22.12.2024] Erişim linki: [\[Link\]](#)
17. Yükseköğretim Kurulu [İnternet]. Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi. [Erişim tarihi: 22.12.2024] Erişim linki: [\[Link\]](#)
18. Frings D, Sykes S, Ojo A, Rowlands G, Trasolini A, Dadaczynski K, et al. Differences in digital health literacy and future anxiety between health care and other university students in England during the COVID-19 pandemic. *BMC Public Health.* 2022;22(1):658. [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
19. Maabrah SM, Alsafasfah MI. The effectiveness of a counseling program to improve the psychological flexibility and reduce the career future anxiety among the undergraduates students in the Jordanian Private Universities. *Dirasat Educ Sci.* 2020;47(3):42-57. [\[Link\]](#)
20. Dağtekin G, Dalkılıç MB, Çakıcı F, Çakır A, Ekin AE, Öztünç D, et al. Tıp fakültesi öğrencilerinde gelecek kaygısı, depresyon ve stres ilişkisinin değerlendirilmesi [Future anxiety, depression and stress among medical students]. *Turkish Med Stud Res J.* 2020;2(3):135-42. [\[Link\]](#)
21. Gedikli E, Akdoğan R. Sağlık yönetimi öğrencilerinin gelecek kaygısı ile mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi [Investigating the relationship between future anxiety and happiness levels of health management students]. *Abant J Health Sci Technol.* 2023;3(3):1-12. [\[Link\]](#)
22. Zhao Y. Career awareness, job search self-efficacy and career planning ability of tertiary students. *Int J Education Humanit.* 2023;11(3):360-70. [\[Link\]](#)
23. Han J, Kelley T, Knowles JG. Factors influencing student STEM learning: self-efficacy and outcome expectancy, 21st century skills, and career awareness. *J STEM Educ Res.* 2021;4(2):117-37. [\[Crossref\]](#)
24. Güner O, Hacicaferoğlu S. Spor bilimlerinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin kariyer farkındalıklarının incelenmesi: Karadeniz bölgesi örneği. *J Youth Res.* 2022;10(28):111-30. [\[Link\]](#)
25. Perker Y, Öksüz TS. Dil ve konuşma terapisi ile odyoloji lisans öğrencilerinin kariyer farkındalıklarının incelenmesi [Examining the career awareness of the undergraduate students of audiology and speech and language therapy]. *Aydın J Health.* 2024;10(1):47-67. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#)
26. Aslan Telci E, Şekeröz S, Karağöz B, Cavlak U, Soysal Tomruk M, Başkurt F, et al. Fizyoterapi ve rehabilitasyon eğitimi alan son sınıf öğrencilerinin işsizlik kaygılarının incelenmesi [Examination of unemployment anxiety of senior undergraduate students in physiotherapy and rehabilitation schools]. *Turk J Physiother Rehabil.* 2022;33(1):16-22. [\[Crossref\]](#)
27. Özding S, Biçici Y, Çamur M, Turan FN. Fizyoterapi ve rehabilitasyon eğitimi alan lisans öğrencilerinin mesleki kaygı düzeylerinin belirlenmesi [Determination of professional anxiety levels of undergraduate students who have physiotherapy and rehabilitation education]. *J Higher Educ Sci.* 2018;3(3):471-9. [\[Crossref\]](#)
28. Seçer E, Kaya DÖ. Comparison of professional awareness and anxiety levels of physiotherapy and rehabilitation students according to socio-demographic and educational parameters: a cross-sectional study. *Türkiye Klinikleri J Health Sci.* 2023;8(4):637-45. [\[Crossref\]](#)
29. Taşvuran Horata E, Taşkın G. Fizyoterapi öğrencilerinin mesleğe ve eğitime yönelik tutumlarının umutsuzluk düzeyi ve mesleki kaygıya etkisi: Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi örneği [The effect of physiotherapy students' attitudes towards their profession and education on hopelessness levels and professional anxiety: the case of Afyonkarahisar Health Sciences University]. *Turk J Physiother Rehabil.* 2024;35(2):170-7. [\[Crossref\]](#)
30. Faul F, Erdfelder E, Lang AG, Buchner A. G*Power 3: a flexible statistical power analysis program for the social, behavioral, and biomedical sciences. *Behav Res Methods.* 2007;39(2):175-91. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#)
31. Demirbaş İ, Demir FB, Ulukaya Öteleş Ü. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının gelecek kaygılarının belirlenmesi. *Gençlik Araştırmaları Dergisi.* 2023;11(30):39-53. [\[Link\]](#)
32. Atasever AN, Yeşilyaprak B. Umut odaklı kariyer gelişimi psikoeğitim programının etkililiği [Hope-centered career development psychoeducation effectiveness of the program]. *J Manage Labor.* 2022;6(1):28-41. [\[Link\]](#)
33. Karatepe HK, Atik D, Şen HT, Yüce UÖ, Elibol E. Effects of career management applications on nursing students' career decisions, academic motivations and decision regret. *J Contemp Med.* 2021;11(1):113-9. [\[Crossref\]](#)